Identitate şi alteritate în presa literară (culturală) din Basarabia (1985−1995)

Inga EDU[*]

Key-words: *Cultural context*, *integration*, *identity discourse*, *ideology*, *literary (cultural) press*

Cadrul identitar basarabean, atât cel social, cât şi cel literar, este unul instabil, din cauza existenţei alterităţilor. Problematica literară este prefigurată de obsesia unui complex teritorial, dar şi de ambiguizarea identităţilor, discursurile literare având astfel rolul de a reflecta „modul de concepere, configurare şi problematizare" a lor (Dercaci 2009: 56). Interpretarea discursurilor trebuie să releve două direcţii:

> […] în ce măsură identitatea este percepută în acest spaţiu ca un construct cultural, şi respectiv în ce măsură intelectualii înţeleg formularea identităţilor ca operaţiune, demers ce implică deopotrivă şi o dimensiune ideologică (Dercaci 2009: 56).

Identitatea se constituie ca o serie de reprezentări la nivelul mentalităţii colective, iar fluctuaţia apartenenţei politice, drept factor identitar fundamental, funcţionează ca atribut esenţial al confuziei. Astfel, din nesuprapunerea şi nerecunoaşterea reprezentărilor, din dublarea conotaţiilor ideologice şi din poziţionarea între un trecut şi un prezent, apar tensiunile identitare. La nivelul discursurilor, aceste tensiuni oscilează spre unul din polii luptei, argumentându-şi orientarea şi contestând existenţa polului opus (de exemplu, lupta dintre românism şi moldovenism).

În definirea identităţii basarabene există două obstacole fundamentale. O astfel de definire necesită raportarea la o cultură, la sistemul ei de valori, la o ideologie şi la permeabilitatea interacţiunilor cu valorile altor culturi.

> În Basarabia nu este asumată varianta dinamicii identitare. Apartenenţa la un grup, etnie, cultură – determină viziunile şi tipul de raportare la alteritate. Deşi se produc interferenţe, structurile etnice variază, formulările identitare nu sunt adaptate, ajustate. Identitatea este evocată ca o categorie fixă (Dercaci 2009: 57).

În jurul nucleului identitar tradiţional se constituie o serie de alte procese, cum ar fi simbioza, aculturalizarea şi adaptarea. În Basarabia, identitatea este „un construct fictiv" (Dercaci 2009: 57), variabil în funcţie de context şi de discursurile care îl legitimează.

Pornind de la mutaţiile discursive în presa de cultură din Basarabia, ca obiect al cercetării date, consemnăm faptul că identitatea acestui teritoriu este construită prin diferenţă şi îşi manifestă funcţionalitatea în măsura evidenţierii relaţiei dintre ambivalenţă şi apartenenţă unică, relaţie determinată de experienţa istorică a

[*] Universitatea de Stat „Alecu Russo", Bălți, Republica Moldova.

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

teritoriului, ca dimensiune frecvent actualizată în valorificarea multiplelor conotaţii ideologice ale identităţii.

În numărul de debut al revistei „Orizontul" întâlnim urarea „Într-un ceas bun!" din partea lui P.P. Petric, secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din RSS Moldovenească, text prin care se anunţau direcţiile şi rolul revistei. Revista era destinată tineretului şi avea scopul de a răspunde la toate problemele şi preocupările tinerilor, întrucât, după spusele secretarului de partid, „tinereţea reprezintă vârsta pregătirii de zbor, iar durata lui depinde de puterea şi anvergura aripilor" (Petric 1985: 1). Astfel, revista intenţiona să ajute tinerii „să prindă la puteri" (Petric 1985: 1), „să-şi formeze priceperea de a face cât mai bine ceea ce şi-au propus să facă în viaţă" (Petric 1985: 1) şi, în conformitate cu cerinţele socio-politice, îi ajuta „să se orienteze în complexitatea situaţiei internaţionale actuale, să dea ripostă uneltirilor ideologiei burgheze, să lupte energic împotriva a tot ce împiedică mersul nostru înainte" (Petric 1985: 1).

Centrul preocupărilor revistei „Orizontul" îl constituia rolul ei de mijloc de informare în masă şi propagandă care contribuia la formarea spiritului ideologic, devenind astfel *încă* un mijloc de educare comunistă. În această orientare educativă, materialele revistei puteau fi diverse „ca formă şi tonalitate", cuprinzând o arie largă de probleme, însă trebuiau să aibă o calitate esenţială – să se distingă „prin abordarea creatoare, activă a problemelor, printr-o poziţie marxist-leninistă profundă, prin patos partinic în promovarea idealurilor..." (Petric 1985: 2) Revista apare mai mult ca un pilon al ideologiei în lupta cu propaganda burgheză şi doreşte să ofere motivaţia afirmării pentru tânăra generaţie, dar simulează totodată şi frica „alunecării" ideologice a acestei generaţii (lucru care a fost totuşi inevitabil):

> Propaganda burgheză contemporană al cărei instrument principal este anticomunismul, caută în fel şi chip să pătrundă în conştiinţa tineretului, să semene în mintea lui apolitismul, nihilismul, indiferenţa faţă de realitatea socialistă, încearcă să naţionalismul, susţine prejudecăţile religioase (Petric 1985: 3).

Deşi relaţia anunţată (dintre ambivalenţă şi apartenenţă unică) marchează discontinuităţi în construcţia identitară, discursul identitar tinde spre uniformizare. La baza discursurilor care reflectă criza şi complexele identitare basarabene stau „problemele de autoreprezentare, alimentate de falsele poziţionări prin preluarea perspectivelor, unghiului de focalizare ale Celuilalt, dar şi problemele de poziţionare în raport cu alterităţile" (Dercaci 2009: 59). Autenticitatea, ca trăsătură definitorie a oricărui profil identitar, lipseşte, fiind înlocuită de conturul ideologic al realităţii politice.

În *Cuvânt către cititor* (numărul 4 din 1988, atunci când D. Matcovschi devine redactor-şef), colegiul de redacţie al revistei „Nistru" consemna următorul fapt:

> Împărtăşind principiul pluralismului socialist al opiniei, revista va avea întotdeauna o poziţie proprie limpede (ce exclude, bineînţeles, monopolul adevărului de ultimă instanţă), cu temeiurile pe cultura aleasă a discuţiilor, pe analiza doctă şi argumentul convingător – apanaj al unei conştiinţe social-politice şi estetice elevate (*Cuvânt către cititor* 1988: 4).

Totul se rezuma la o formulă sintetică – forţa literelor. Respectând principiile noii politici, colegiul de redacţie al revistei profită de ideea liberalizării pentru a o implementa în evoluţia culturală a perioadei. În acest echilibru aparent, criza identităţii naţionale şi noile idealuri au mediat ascensiunea mişcării literare, ai cărei

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

germeni au pornit din presă şi au favorizat „înţărcarea” (aşa cum spunea I. Vatamanu: „Au atacat, ca să-i atace/ Restructurarea istui timp/ Să-i smulgă de la sfârcul dulce/ Şi să-i înţarce într-un câmp”) într-un câmp împărăginit, dar al nostru. Noutatea evenimentului nu a constat în ruptura culturală, fiindcă ea se realizase treptat sau, mai bine spus, cultura basarabeană nu se asimilase complet culturii Uniunii, păstrând viu spiritul revoltei împotriva uniformizării culturale, ci s-a axat pe dezmembrarea teritorială.

Cultura postbelică presupune, cu siguranţă, o radicalitate discursivă definită de variatele bifurcări, dar şi dubluri ale culturii basarabene. Privită din optica conflictului moldovenism – românism, problema discursurilor respective se constituie în jurul a câtorva obiective fundamentale: limba, etnia, cultura, teritoriul, istoria. O analiză detaliată a acestei confruntări identitare o realizează Tamara Cărăuş, clasificând discursurile identitare din RM „în conformitate cu atitudinea lor faţă de aceleaşi componente identitare: colectivitatea naţională, denumirea limbii vorbite, atitudinea faţă de istorie, atitudinea faţă de minorităţi, atitudinea faţă de stat şi, bineînţeles, conform relaţiei «noi–ei» – care în cazul acestei regiuni e triplă: România, Rusia, Europa” (Cărăuş 2002: 20). Sunt prezentate două discursuri-tip – discursul identitar românesc şi discursul identitar moldovenesc, dar şi formele radicale ale lor – discursul identitar european şi cel neosovietic. Prezentând diferenţa dintre identitatea naţională şi cea etnică, Tamara Cărăuş afirmă că ea este asigurată de factorul politic: identitatea etnică este nemobilizată politic, în timp ce identitatea naţională presupune organizare la toate nivelele sociale.

Dintre cele două modele de analiză ale identităţii, modelul esenţialist şi modelul instrumentalist, Tamara Cărăuş optează pentru cel din urmă, ca model dominant în astfel de analize. Conform modelului esenţialist, identitatea este nucleul în jurul căruia se edifică comunitatea; după modelul instrumentalist, identitatea poate fi construită şi reconstruită. Un aspect important al acestui model este identitatea ca funcţie de diferenţiere, şi nu ca funcţie de interiorizare. Un alt aspect important se referă la existenţa şi construirea identităţii prin discurs şi naraţiune.

Inhibarea spiritului creator în frontiere politice şi fanatisme ideologice, în perioada postbelică, a determinat apariţia unui complex teritorial, oglindit cu precădere în literatura de după 1989, care, în opinia Irinei Dercaci, „funcţionează ca interfaţă a imaginilor şi autoreprezentărilor identitare, astfel încât, pentru literatura din Basarabia, interpretările trebuie să includă şi să asigure relaţionările cu contextul. Condiţia post-colonială (după experienţa apartenenţei la Imperiul Ţarist) şi postbelică (perioadă în care se produce colonizarea prin sovietizare), iar ulterior postsovietică, influenţează configuraţia formulelor identitare, reţelele sociale, respectiv poziţionările intelectualilor în câmpul literar şi în câmpul puterii” (Dercaci 2009: 55).

Discursul identitar al Restructurării este unul dublu focalizat în Basarabia – pe de o parte formulele discursive aflate în serviciul puterii politice, iar pe de altă parte discursurile aflate la garda adevărului cultural şi istoric. Fiecare din ele dispune de un nivel sporit al persuasiunii: discursul socio-politic simulează în ea o serie de constrângeri, iar discursul cultural o edifică pe date istorice concrete. Ambele însă se axează pe relaţia dintre elită şi masă. Fiind bine cunoscută situaţia culturală a momentului şi eterogenitatea intereselor chiar şi în cadrul elitei, ar trebui să consemnăm faptul că presa de cultură a fost produsul acestor relaţii, devenind, la rându-i, o formă a conştiinţei sociale.

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

Citându-l pe Tvardovski care, încă în 1949, în perioada de vârf a cultului socialist, N. Savostin, unul din colaboratorii revistei „Nistru”, declara în faţa unui grup de literaţi: „[...] la noi (cu referire la spaţiul rusesc) se încurajează cu premii staliniste aşa-zisul «lut» spiritual, că se ponegreşte «pâinea» de calitate, însă cititorul e atras de pâinea defăimată, deoarece se convinge în chip empiric că «lutul» nu-l satură” (Tvardovski apud Savostin 1988: 138), ajungând la concluzia că restructurarea literară necesită atât o conştiinţă curată, cât şi o înţelegere profundă a esenţei şi subtilităţilor artei scriitoriceşti. În acelaşi context, V. Mândâcanu afirma, în articolul *Veşmântul limbii noastre* (publicat în numărul 4 din 1988), că problema naţională a Basarabiei avea câteva dimensiuni: „dimensiunea restructurării psihologiei, dimensiunea avântului primenitor, dimensiunea cunoaşterii şi dimensiunea ocrotirii limbii” (Mândâcanu 1988: 130).

Ca discurs complex, presa artistică (revistele „Nistru”, „Orizontul”, „Literatura şi arta”) a descins din şi în cotidian, manifestându-şi potenţialitatea printr-o nouă estetică a scrierii şi o înnoire a esteticii de receptare. Autorii prinşi în ideologemul perioadei anterioare intenţionează schimbarea lui prin fundamentarea discursului pe anumite tensiuni (de diferită natură), care animă acest ritm re-structurant. Astfel, alternanţa aspectelor contradictorii, jocul dintre esenţă şi aparenţă impulsionează trecerea de la iluzie la realitate, la demistificare. Dintre caracteristicile presei din această perioadă nu lipsesc constanţa şi consecvenţa, ca atribute esenţiale, discreţia, suplinită de grija pentru receptor, precizarea şi precisul, în îngemănarea ideologică, decantarea istorică şi ştiinţifică, reconstituirea valorică etc.

Nevoia preciziei a şi păstrat nucleul preocupărilor ideologice: revistele ascend de la un discurs socializat (şi socializant), în care, după cum am afirmat şi anterior, limba şi discursul par a nu trece limitele consubstanţialităţii, spre un discurs a cărui substanţialitate se eterogenizează, dinamizându-se în aria centripetă a schimbării culturale şi politice.

În 1987, în articolul de fond al revistei „Orizontul” – *Poartă spre vremea nouă* – Victor Dumbrăveanu îşi atenţionează cititorii asupra rolului pe care ei trebuie să şi-l asume în contextul restructurării sociale:

> N-aş vrea să pornesc, dragă cititorule, de la cuvinte mari pentru a te îndemna să-ţi iei cartea drept călăuză în drumul tău de viaţă lungă. Dar chibzuieşte şi dumneata. Eşti omul tânăr al restructurării. Pentru bunul tău nume şi în numele viitorului tău are loc acea împrospătare revoluţionară în ţara noastră. Apleacă-ţi privirea asupra documentelor Plenarei din iunie a CC al PCUS şi o să vezi că fiecare rând are drept ţintă directă înnoirea vremii, al cărei luntraş eşti tu, suntem noi toţi împreună. Şi atunci când vrerea ta coincide cu cea a semenilor tăi, înseamnă că se capătă un aliaj mai durabil şi mai călit decât orice oţel (Dumbrăveanu 1987: 2).

Acest discurs răspunde patosului partinic, dar nutreşte totodată şi un îndemn spre revoltă. Forţa de a rezista în această pseudo-îmbrăţişare a lumii politice care te hrăneşte cu idei şi cu promisiuni goale, este un fapt de eroism. Deşi la o primă lectură se creează impresia unei susţineri înflăcărate a socialismului, activitatea publicistică a lui V. Dumbrăveanu, care anterior publicase şi în revista „Nistru”, numărul 1 din 1987, articolul *Au şi anonimii nume*, îl îndreptăţeşte în faţa cititorului vizat în problemele socio-politice ale vremii, în privinţa alegerii formelor ambigue de exprimare.

Alta este situaţia în articolele publicate în „Literatura şi arta”, unde se încerca, deseori, o identificare şi o îndreptăţire a faptelor neexistente în societatea timpului.

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

Un exemplu elocvent îl prezintă Al. Zavtur în articolul *Societatea democraţiei reale*, unde îşi opreşte atenţia asupra rolului membrilor partidului comunist la conducere, asupra nivelului de democraţie în proletariat şi a libertăţii oferite oamenilor:

> În orice formaţie socială esenţa puterii este determinată de conţinutul ei de clasă, de menirea istorică şi de sarcinile ei principale. Instaurarea dictaturii proletariatului îi permite clasei muncitoare să-şi îndeplinească misiunea istorică de a lichida orânduirea bazată pe principiile asupririi şi exploatării omului de către om, întru construcţia socialismului (Zavtur 1985: 2).

Este evident decalajul dintre miza titlului şi conţinutul care îl explică. Relaţionarea termenilor din câmpuri semantice diferite – democraţie şi dictatură a proletariatului – conturează tendinţa de echilibrare ideologică, de prezentare a inexistentului drept existent cu scopul de a monopoliza gândirea şi acţiunile populaţiei, trăsătură specifică a discursului ideologic.

Această tendinţă de protejare ideologică nu dispare nici atunci când semnele îmbolnăvirii sistemului comunist devin tot mai evidente. Dimpotrivă, se apelează la un discurs al învinuirii Celuilalt, care era ideologia capitalistă cu toate accentele ei de democratizare, şi la găsirea argumentelor care ar simula slăbiciunile politicii comuniste:

> De accentuat că, odată cu publicarea pentru discutare a proiectelor noii redacţii a Programului şi Statutului PCUS, a Direcţiilor principale ale dezvoltării economice şi sociale a Uniunii R.S.S. pe anii 1986–1990 şi pe perioada până în anul 2000, mijloacele de informare publică au început să trâmbiţeze despre o oarecare „criză a modelului" sovietic al comunismului. […] Ei afirmă că sistemul socialist, chipurile, n-a susţinut examenul istoriei, n-a fost în stare să-şi dovedească avantajele faţă de capitalism. Prin aceasta se urmăreşte scopul de a discredita documentele noastre de program, demonstrând „utopismul" încercărilor realizării în viaţă a idealurilor socialismului şi comunismului (Marchitan 1987: 4).

Deşi Ştefan Marchitan aruncă o replică aşa-numiţilor falsificatori burghezi, replica este neîntemeiată şi seamănă mai mult cu o modalitate de îndreptăţire a vinovatului, decât de apărare a ideologiei în declin.

Dacă discursul obedient regimului putea fi perceput (dar nu şi interpretat, deoarece deseori era doar o formă de verbalizare fără un referent determinat) în condiţiile generale de enunţare, atunci interacţiunea cu discursul restructurării solicita cititorului cunoaşterea contextului de enunţare, nu doar a celui socio-cultural, ci şi a celui individual, al revistei, multe articole fiind părţi componente ale unui dialog realizat la nivelul presei de cultură. Din această perspectivă, revistele de cultură (literare) capătă rolul unei punţi de trecere spre schimbarea mentalităţii scripturale, transgresând paradigma discursivă utopică a socialismului şi instituind fundamentul unor paradigme neo-ideologizante. Ambele forme de discurs sunt rezultatul imanent al unei epoci istorice în care confruntarea este edificată pe relaţia dintre referenţialitate şi persuasiune. Deşi ambele conţin elemente de persuasiune, doar discursul restructurării culturale (literare) reuşeşte să fie şi demonstrativ totodată.

Iniţial, după 1989, discursul literar basarabean este o reacţie împotriva politicului anterior; politicul însă îl provoacă să rămână o actualitate mult timp după căderea U.R.S.S.-ului, în pofida dominantei tematice identitare care urmărea scopul „de reteritorializare" (Dercaci 2009: 56). „Suntem şi noi din Europa, chiar dacă din una de...sud-est" (Tăzlăuanu 2005: 57) – susţinea Valentina Tăzlăuanu, afirmaţie

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

care conotează atât direcţia culturală/literară a revistei „Sud-Est”, cât şi dovada existenţei noastre „în istorie şi în lume” (Tăzlăuanu 2005: 57). Legătura dintre Basarabia şi România nu se realizează doar prin puntea unui complex al teritorialităţii, „ci şi prin aşezarea geografică, prin apartenenţa la un spaţiu cultural de veche tradiţie, printr-o religie şi o morală comună” (Tăzlăuanu 2005: 57).

Aceste discursuri se radicalizează mai ales în perioada postsovietică, pentru a demonstra unitatea identitară cu spaţiul românesc şi pentru a evita riscul politic de federalizare. Evoluţia istorică conferă dominanţă problemei identităţii basarabene printre evenimentele secolului al XX-lea. Irina Dercaci consideră modernizarea şi crearea naţiunii nişte procese nefinalizate în Basarabia, în măsura în care statutul de stat independent a fost construit artificial. Intelectualii sunt cei care construiesc discursul identitar şi optează pentru formulele specifice ale lui. Se constată, deci, două moduri de revendicare a naţionalismului de către intelectuali, problema fiind fundamentată pe lupta dintre generaţii.

Încă din 1990, Vitalie Ciobanu vorbea despre lipsa unei publicaţii în jurul căreia tinerii ar putea să-şi formeze o ideologie literară, „orientată spre o modernitate recuperatoare, spre tot ce e valoare în literatura română” (Ciobanu 1999: 96). O asemenea revistă urma să apară abia în 1994, cu titlul „Contrafort”. Spre deosebire de tineri, scriitorii mai vârstnici, obişnuiţi cu imaginea lor de tribuni ai poporului, se simt ameninţaţi de acest spirit critic modern, fapt ce îi predispune la o „atitudine inflamată” (Ciobanu 1999: 147) privind dialogul cultural. Discursurile patetice în apărarea valorilor naţionale, a tradiţiilor şi a purităţii ideologice faţă de cosmopolitismul tinerilor, dezvăluie criza incapacităţii de depăşire a sentimentului de baricadă revoluţionară. Astfel, „ei caută să-şi întreţină vechile merite – reale sau închipuite – prin refuzul de a lua cunoştinţă de noile realităţi” (Ciobanu 1999: 147) şi prin neglijarea noilor orientări culturale.

Fiind, inconştient, victimă a sindromului „cetăţii asediate” (Ciobanu: www.ecumest.ro), generaţia înaintaşilor încearcă să sădească în urmaşii lor un sentiment al umilinţei pentru a le demonstra preţul afirmării într-un timp deloc favorabil aspiraţiilor vârstei, aşa cum observăm din spusele lui D. Matcovschi:

> [...] lupta dintre generaţii este mai neagră decât în România. În Basarabia se neagă tot ce s-a făcut până la noi; generaţia mea, dar şi cea a lui N. Dabija sânt negate de către unii poeţi mai tineri care declară că ei au descoperit versul liber. [...] Jumătate din cartea mea *Destin alb şi negru* care mi-a fost tăiată e scrisă în vers liber. Pentru versul nostru liber noi am suferit, ei nu suferă şi li se pare că descoperă ceva nou (Matcovschi 1992: 7).

Tendinţa integrării simulează, de fapt, o dorinţă de recunoaştere a personalităţii tinerilor în spaţiul european, dar această recunoaştere nu este posibilă fără recunoaşterea colectivităţii de apartenenţă. Odată cu apariţia revistei „Contrafort”, scriitorii tineri îşi vor demonstra capacitatea „de a porni împotriva curentului” (Ciobanu 1999: 101) prin promptitudinea acţiunilor şi prin curajul de a înfrunta „frustrarea existenţială” (Ciobanu 1999:101) Deşi nu aveau încă siguranţa unei împliniri, tinerii au exclus posibilitatea unei ratări, mizând pe un principiu general-uman – dacă „o infirmitate fizică poate să te scutească de primejdiile angajării, neangajarea nu te va scuti de o infirmitate morală” (Ciobanu 1999: 101) – prin care, în pofida atmosferei încă totalitare din ţară, ei şi-au demonstrat „capacitatea de a face cultură europeană” (Ciobanu 1999: 100).

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

Perioada postbelică a reprezentat, în cultura din Basarabia, timpul de afirmare a principiului etnic, căruia, alături de principiul cultural, i se se adaugă conotaţii contextuale (de obicei, politice). Axat pe ideea directoare a închisorii şi eliberării politice, discursul identitar a dus la crearea unei ideologii naţionaliste ca fenomen intelectual, considerat cultural, şi nu ca fenomen politic, aşa cum s-a întâmplat în Occident, astfel nerealizându-se legătura dintre cultură şi conceptul politic de *naţiune* (Cărăuş 2002: 20). Intelectualii din Basarabia au o viziune istoricistă asupra identităţii – atât a celei naţionale, cât şi a celei culturale, fapt care a şi generat diversitatea formulelor discursive privind definirea ei.

Dacă asediul sovietic a blocat dezvoltarea culturii, care a descins în stereotipuri lingvistice, atunci intelectualii tineri şi-au asumat responsabilitatea pentru re-constituirea societăţii, revendicând o configuraţie distinctă a identităţilor şi a funcţionării lor. Discursul acestei generaţii glosează între determinarea identităţilor şi stabilirea punctelor de referinţă în definirea ei, implicând, nemijlocit, şi adecvarea discursului identitar la cerinţele postmoderne. De la modelul omului (-marionetă) de tip sovietic, care trăia oriunde în limitele imperiului şi căruia îi erau deschise toate frontierele identitare, ascendem spre o îngustare teritorială, cu deschidere istorică, a etalonului identitar, căruia M. Cimpoi îi confirmă maximalismul etic, vulnerabilitatea psihologică şi organicitatea filosofică în contextul unei literaturi a rupturii, ce mai „păstrează în subtext un curent etnofolcloric, un sentiment profund al rădăcinilor spirituale, un legământ tainic cu plaiul natal, exprimat fie în mioritismul ei de fond, fie într-un pathos programatic” (Cimpoi 1992: 14).

Bibliografie

Antohi 2007: Sorin Antohi, *Războaie culturale: Idei, intelectuali, spirit public*, Iaşi, Editura Polirom.

Bădescu 1984: Ilie Bădescu, *Sincronism european şi cultură critică românească*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Cărăuş 2002: Tamara Cărăuş, *Republica Moldova: identităţi false, adevărate sau naţionale?*, în „Contrafort”, nr. 4–5 (90–91), p. 20–23.

Cimpoi 1992: Mihai Cimpoi, *Fenomenul cultural basarabean sub semnul păsării Phoenix*, „Sud-Est”, nr. 3, p. 3–14.

Ciobanu 1999a: Vitalie Ciobanu, *Despre spirit critic în Basarabia şi nu numai*, în *Frica de diferenţă*, Bucureşti, p. 91–96.

Ciobanu 1999b: Vitalie Ciobanu, *De la realitatea conştiinţei la conştiinţa realităţii*, în *Frica de diferenţă*, Bucureşti, p. 97–108.

Ciobanu 1999c: Vitalie Ciobanu, *Frica de diferenţă*, în *Frica de diferenţă*, Bucureşti, p. 135–157.

Ciobanu 2001: Vitalie Ciobanu, *Complexele culturilor din Europa Centrală şi de Est şi integrarea europeană. Cazul românesc*, în „Contrafort” nr. 7–8, p. 17.

Ciobanu 2003: Vitalie Ciobanu, *Revistele de cultură din Basarabia – între obsesia identitară şi tentaţia cosmopolită*, http://www.ecumest.ro (accesat la 27 iun. 2012).

Dercaci 2009: Irina Dercaci, *Problematica identitară în literatura din Basarabia*, în „Acta Universitatis Danubius”, nr. 1, p. 55–79.

Dumbrăveanu 1987: Victor Dumbrăveanu, *Poartă spre vremea nouă*, în „Orizontul”, nr. 9, p. 1–2.

Kockel 1998: Ullrich Kockel, *Cultura şi regimurile totalitare. Câteva gânduri îndreptate spre dialogul contradictoriu*, în „Caiete critice: revistă lunară de critică literară şi informaţie ştiinţifică”, nr. 1–4 (122–125), p. 33.

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)

Laşcu 2004: Ioan Laşcu, *Stil şi expresivitate în presa de astăzi*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.
Marchitan1987: Ştefan Marchtan, *Strategia accelerării şi falsificatorii ei burghezi*, în „Literatura şi arta", nr. 31, 30 iul., p. 4.
Matcovschi 1992: Dumitru Matcovschi, *De vorbă cu Dumitru Matcovschi (interviu)*, în „Columna", nr. 12, p. 4–8.
Mândâcanu 1988: Valentin Mândâcanu, *Veşmântul fiinţei noastre*, în „Nistru", nr. 4, p. 130–138.
Newcomb 1998: James Newcomb, *Rădăcinile culturii se regăsesc în timp şi conştiinţă*, în „Caiete critice: revistă lunară de critică literară şi informaţie ştiinţifică", nr. 1–4 (122–125), p. 21–23.
Nuţă 2007: Ion Nuţă, *Limbă şi cultură românească în Basarabia*, Bacău, Editura Vicovia.
Petric 1985: Petre Petric, *Într-un ceas bun*, „Orizontul", nr. 1, p. 1–3.
Pop 2002: Adrian Pop, *Tentaţia tranziţiei: o istorie a prăbuşirii comunismului în Europa de Est*, Bucureşti, Editura Corint.
Rogowski 2009: Ralf Rogowski, *Forma noii Europe*, Chişinău, Editura Cartier.
Tăzlăuanu 2005: Valentina Tăzlăuanu, *La naşterea unei reviste* în *Discursuri paralele*, Chişinău, Editura ARC, p. 57–58.
Zavtur 1985: Alexandru Zavtur, *Societatea democraţiei reale*, în „Literatura şi arta", nr. 2, 10 ian., p. 2.

Identity and Otherness in the Literary (Cultural) Press in Bessarabia (1985–1995)

As a material existence of an ideology, the discourse creates a space of rationality in which all interpersonal communication is mediated by specific linguistic formulas. Socio-cultural nature of these linguistic formulas shows that they arise from the interaction of various circumstances that are meant to contextualize the historical and ideological foundation of identity discourse. Identity discourse acts as a hybrid cross cultural confluences within a country, moving the boundary between identity and otherness. Built by difference, the identity, in Bessarabia, expresses its functionality in the relationship between ambivalence and the unique membership. Hybridization fomula is not only individual but also collective and manages to keep the problem of identity in a present contradictory ideological perspective. The typical context in which any discursive formula, regardless of its nature (social, political, literary) doesn't represent the clarification of the problem, but only an option for the construction of identity, is a result of various socio-cultural and political factors, which are in a continuous ideological disagreement. From restructuring to intercultural integration the Bessarabian identity discourse knows few steps, which analysis makes clear the extent to which identity is seen in this space as a cultural construct, and the intellectuals formulation of identity, understood as a process which involves as well the ideological dimension of the literary (cultural) journalism evolution.

BDD-V2543 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:25 UTC)